

Smärre meddelanden.

Vargjakt i Kalmar län på 1850- och 1860-talen.

Då jag på 1870-talet tjänstgjorde såsom t. f. domare i en domsaga i Kalmar län, syntes ofta vid häradsrätten en gammal man, som kallades »Vargdödaren». Man berättade, att han och hans bägge bröder under 1850- och 1860-talen hade inom länet dödat vargar till ett antal emellan 60 och 70. Då jag tillsporde mannen om förhållandet, vitsordade han uppgiften, som äfven vann bekräftelse. På min begäran att han måtte skriftligen uppsätta en berättelse om förfarandet vid jagten, lämnade han mig en uppsats, som jag nu återfunnit bland gamla papper och som, då den utgör en egendomlig och i viss mån intressant kulturbild, jag härjämte öfverlämnar till Nordiska Museet för att, om den anses därtill lämplig, i tryck bevaras.

Den 21 juli 1906.

G. A. B.

På begäran lemnar jag undertecknad en Beskrifning huru Wargarna blifvitt af oss Jagade och sjutna och huru Jagtten tillgått. Vi äro Tre bröder som under vår uppväckt öfvatt oss i Skytteri under den tid vi var boende i Förälldrahemmet som var en Torplägenhet på Rugstorps ägor i Rysby Socken som heter Håksmåla i Bråna och är belägett intill det ställe der Norramöre Stranda och Hamburs Häraders Stora skogers Sammanstöta, uti de skoger uppehulle sig en myckenhet Warger som gjorde årligen en stor Skada för såväl oss som andra Åboer. År 1850. togo de för oss sjelfva en två års gammall Qviga en Tre års gammall Stut och Sex får ändock kreaturen vagtades af Tvenne vallherdar som utstod mycken förtret för den skada som skedde äfvensamt hade jag Tio gäss som min

hustru hadde inne på en åkerharva vid Stugedörren för att de ej skulle blifva uppätta af vargarna en dag i October månad släpte jag dem ut för att få gå till ett närbelägett kjerr och gick in efter min byssa och följde med dem för att vagta dem för vargarna men hustrun uttrade du släppte ut gässen åt Vargarna och jag får alldrig se dem mera, det hände så jag vek undan i några minuter och då märkte jag att Vargarna vure framme jag skyndde dit aflåssade Skåttett efter dem men di behullo sina rof och begåfvo sig åt skogen, Och jag fick återvända till hemmet varvid jag yttrade för mig skjelf ni skall dyrt betala denna dagen då jag kom hem frågade hustrun varför jag släpte ut gässen då svarade jag det är bättre att hafva en Wa(r)gskinspäls än en fjäderdyna. Sedan gick jag in i andra stugan till mina bröder och vi kumme öfverens att jaga efter Vargarna varvid modren yttrade jag skall underhålla eder en månad och en månad skall ni underhålla eder sjelfva, och då får ni se om det lyckas. Öfverenkämmelsen var att en af oss skulle gå efter vargspåren sedan Vargen var uppskått så fort som hinnas kunde han skulle medhafva ett så kallatt Wallhorn som var gjort af ett oxhorn vari han skulle blåsa titt och ofta och det skulle utjöra i stället för hundskall och gå så till när han såg Wargen skulle han tapla med alla Fingrarna på hålen men om han gick små bukter så att han väl märkte att han var när förut då skulle han endast tapla på Två hål men deremot om Wargen var rädd så att han gaf sig i stark undanflykt eller så kallad långsträcka det är när Wargen gör en rak löpa gönom skog och mark då skulle han hålla fast på hålen med ena handden och med den andra hålla i ändan på hornett och dermed göra en tackt, varefter skytterna skulle hafva rättelse om han var långt före eller nära före den som Jagade och när han villde ropa kamraterna till sig skulle han ropa Tre långsamma tackter å rad i hornett och sedan göra uppehåll en stund, men åter förnya ropningen gång efter annan 1851. den 22 November börjades Jagtförsökett efter en Warghonna som efter två timmars jagande dödades af ett skått sedan fortsattes Jagten efter en annan den följdes gönom Långemåla, Rysby, Åby, Förlösa, och ini en skog i Jongby socken der han befans död af tvenne skått som under resan

aflåssades på honom sedan ofverenkumme wi att skallett skulle utgöras i en Lu deri man kunde lättare blåsa och bättre kända skytterna och att vi icke skulle fråga efter skåttpenningerna utan då vi hadde skadeskutett dem och de ej stupade på stället skulle vi strackst antaga en annan emedan de vure så många att vi kunne träffa 12 ock 13 i flera skåckor till och med mellan 20—30. Jagten drefs med stark ifver från 1851. tills 1855. då började Wargarna att minskas betydligt varföre vi kunngjorde i trackterna omkring der vi bodde att den som kunde visa oss ett nytt vargspår då det var känlig spårsnö fick erhålla En Riksdaler i ersättning och när vi erhöll skåttpenningar skulle han hafva 1 kanna Brännevin eller Kånjack villkett han helst behagade detta upplifvade budbärarna så att om någon varg gick igenom dessa trackter så fingo vi genast Bud om slagen vi förföljde vargarna både dag och natt, fast med Töreblås om nätterna endast för att vara dem i närheten när dagen kom men detta var för Arbetssamtt så att vi låt göra oss Tvenne Lycktor som äfven kunde sammansättas till enn så att Jagten kunde fortsättas både natt och Dag, men dock på så sätt, under natten vure både Jagaren och skytterna tillsammans och endast följde spåren vid 1860 hadde de förminskats så att endast Fyra uppehulle sig i de omkring liggande skogarne Två honner och Två hane under den tid påbejorde vi en hedesbelöning om vi sköt bortt alla vargarna men detta bevilljades icke, warför Jagten upphörde och endast ungarna fångades om Sommertiden den ena honnan blef skuten på böle ägor och hennis kamrat kom under samma vinter till vår bostad och togo Tvenne Får en dag då de vure utsläpta till vatten då tjenlig spårsnö var på marken och då vi rådjorde om saken dömdes vargen att betala skadan med skåttpenningerna och efter 28. timmers Jagande blef döds skuten. Wintren 1868. blef den andra hannen skuten i Södra Möre härad, af en Jägare och under den tiden låfvade de personer som bodde i öfre Skogsbygderoterne samtt i Böle rote att gifva en viss betalning för varghonnans dödande varpå 20 riksdaler ärhöls i handpenning Jagten efter henni företogs den 7 mars 1868. och fortgick till den 10 då hon blef på stället Dödad och sedan hafver icke någon Warg sports i Småland af oss jag vill nu nämna

huru vi hafva uppsökt ungerna efter dessa gur. i Slutett af Majj och i början af Juni då är rätta tiden att uppsöka vargunger, och går så till man går till den trackt der Wargarna uppehålla sig och göra ofta skada och ställer sig på en bergshöjd eller en kulle och vid kläckan ett på natten tjuter man såsom en varg är tjutningen ricktig så svarar honnan genast som är hos ungerna men om en kort stund så kommer honn i närheten af den som tjuter och åter förnyer Svarett men dett skall iactages var hon svarer första gången der hafver hon ungerna sedan det blir dager går man i rak linja deråt tjutningen hördes och då kommer man till lyan eller i närheten deraf och då träffar man myckett spår efter vargerna och slutligen gångstiger som ledsager Jägaren till ungerna detta hafver lyckats oss flera gånger att vi hafva gått rakt till ungerna utan någon vidare letning, wi hafva underrättatt en man i kallmare som var från Eljhults socken i Uppvidinge härad och det har lyckats honom att uppsöka flera lyerr. och iaktages detta letningssätt så är det omöjligt för en Varghonna att bibehålla sina unger för de blifver säkert uppsökta af Jägaren Och denna Wergjakt hafver blifvitt af oss förrättad innom Norramöre Stranda och Hamburs Häraders samtt i Östra kanten af Södra möre och Uppvidinga Härad och den Sista Warghonnan Sköts på Näverskö ägor i Rysby socken af Norramöre härad och från den 22 November 1851. till den 10 Mars 1868. hafver vi fångatt och på stället dödatt med ungerna inberäknade 64 Warger utom en stor myckenhet som blifvitt skadskutna derigenom på så sätt blifvitt dödade, i Norremöre Härad hafver vi fångatt 19. i Strande Härad 42 i Hamburs Härad 2 i Södramöre Härad 1. utom dessa Rofjur hafver vi fångatt och dödatt 6 st. lodjur 16 st. räfver 9 st. Örner 5 st. Bergufver 151 st. Hönns-Höker varaf 55 st. dödades på ett År jag vill hermed omtala huru Jagtt efter Höker blifvitt af mig och min broder Sven August Persson förrättatt i Juli månad då är bästa tiden att drifva hökjagt då flyga ungarna omkring Boett och skriker efter honnan så att man kan höra dem på längre håll då går man dit och låcker likt hönan då hon kårmer med rof. Då kommer ungerna genast fram så att man får skuta 1 eller 2 sedan gick en af oss afsides och en låckade ungarna flugo Då omkring och satte

sig och var så oförsiktiga genom låckningen så att den andre kamraten smög sig fram och sköt dem sedan skute vi honnan efter låckning lickt ungerna varefter hon flyttade med sitt rof tills des hon kom i skåthåll ofta låckade vi äfvensamtt hannen detta låckningssätt går bäst med en fin Näfver eller ett löf af ett träd varmed låckningen kan så väl förrättas så att det låter bestämt som hökens låckning. för detta i håksmålabråna nu Boende i Näversjö den 27 d. Januari 1880.

Carl Pehrsson Jagtföreståndare.

Johanes Pärson håkans mälla bråna.

Sven August Persson nu boende i Rugstorp Jakt med hjälpare.

Bistockar.

Än i dag användes allmänt benämningen *bistock* för bisamhälle och att införa en bisvärm i ny kupa kallas att *stocka* bina. Vi möta i dessa ord reminiscenser från den äldsta biskötsel. Där bin med ätlig honung finnas, är denna föremål för ifrig eftertraktan både af människor och djur. Detta gäller äfven de primitivaste folkslag; ja, man torde hafva allt skäl att misstänka, att det just varit folk, som stått på de s. k. samlarnes ståndpunkt, hvilka först upptäckt denna läckerhet. Ursprungligen har man inskränkt sig till att plundra de i ihåliga, ofta af hackspettar och dylika fåglar urhackade träd boende vildbina på deras förråd. Då emellertid bin icke gärna lämna den plats, där de en gång satt sig ner, artade sig denna plundring snart till en regelbunden beskattning. Ja, man tog icke blott genom inhugget märke ett anträffadt dylikt biträd i fortfarande besittning, utan inredde genom konstgjord urholkning till och med nya biträd. Biträd förekomma fortfarande på flere håll i östra Europa. Ännu år 1772 räknade man t. ex. i Västpreussen omkring 20,000 biträd (furor). Sedan dess hafva emellertid där de flesta fällts, och de få, som återstå, äro nu såsom kulturminnesmärken lagligen skyddade. Dock är anläggandet af nya biträd förbjudet. År 1903 skördades ur ett dylikt träd ända till 20 kg honung. Dessa